

Теплопередача. Основні способи перенесення теплоти – загальні поняття

Енергію, яка перенесена внаслідок різниці температур, називають теплотою, а процес перенесення – теплопередачею.

Теорія теплопередачі або теплообміну являє собою вчення про процеси поширення теплоти у просторі з неоднорідним полем температур. При відсутності градієнта температури – теплообмін припиняється. Тобто, інтенсивність переносу теплоти залежить від властивостей речовини, різниці температур і підкоряється експериментально встановленим законам природи.

Саме перенесення енергії у вигляді теплоти досить складний процес і тому для легшого його сприйняття та проведення розрахунків такий процес “розбивають” на три більш прості:

Теплопровідність, конвекція, теплове випромінювання.

ТЕПЛОПЕРЕДАЧА

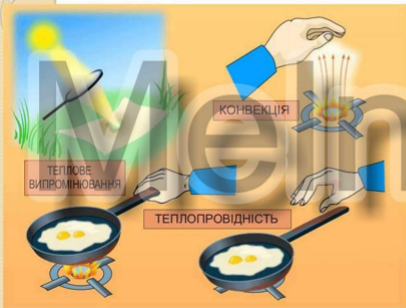
Процес зміни внутрішньої енергії тіла без здійснення работ

ТЕПЛОПРОВІДНІСТЬ

КОНВЕКЦІЯ

**ТЕПЛОВЕ
ВИПРОМІНЮВАННЯ**

ТРИ СПОСОБИ ПЕРЕНЕСЕННЯ ТЕПЛОТИ

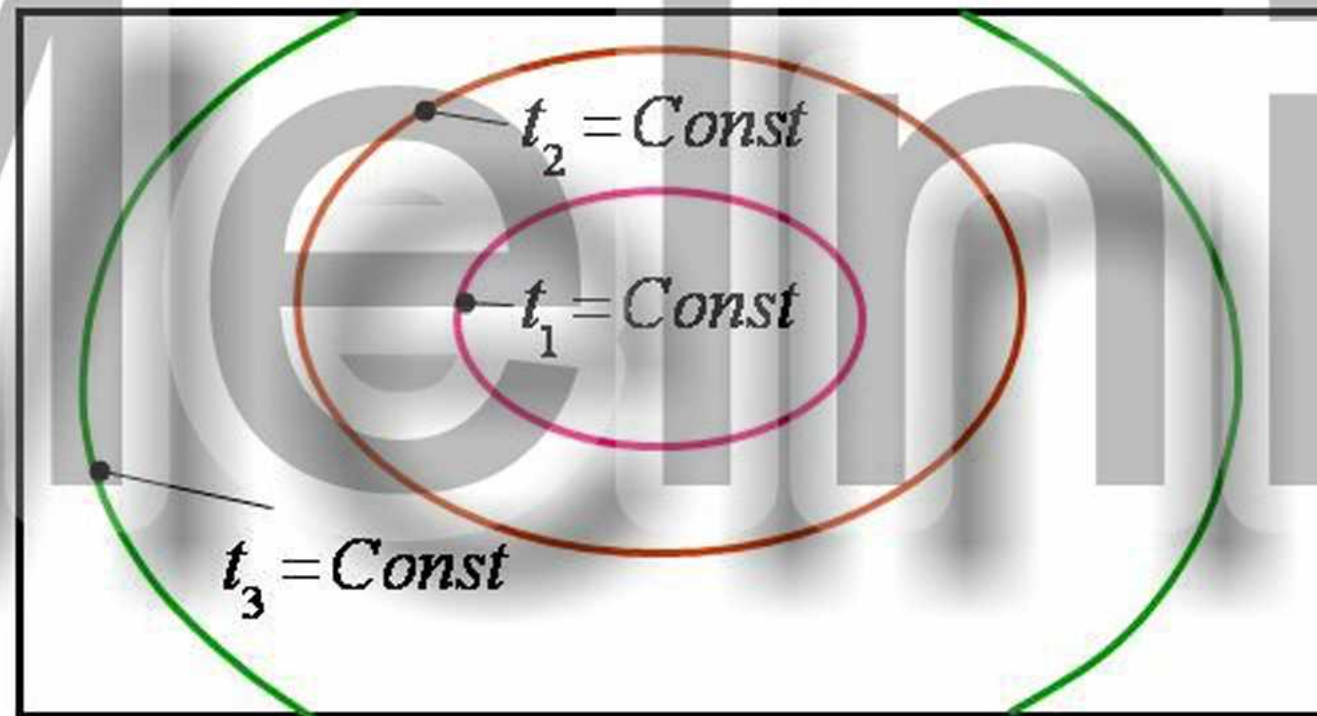

Вид теплопередачі	Особливості теплопередачі	
Тепло-провідність	<ul style="list-style-type: none"> • Потребує певного часу • Речовина не «переміщується» • Атомно-молекулярне перенесення енергії • Потрібен безпосередній контакт 	
Конвекція	<ul style="list-style-type: none"> • Відбувається перенесення речовини струменями • Відбувається тільки в газах та рідинах • Природна, вимушена • Теплий верх, холодний низ 	
Теплове випромінювання	<ul style="list-style-type: none"> • Усі тіла, температура яких $T > 0$ випромінюють та поглинають енергію. • Може відбуватися і у вакуумі • Випромінюється, відбивається, поглинається. 	

- Теплопровідність (інша назва: кондукція, теплова дифузія) - відбувається за рахунок поширення пружних хвиль атомів і молекул, які коливаються. Тобто, це передавання теплоти за допомогою теплового руху мікрочастинок, які знаходяться одна з іншою в контакті і мають різні температури (на молекулярному рівні: атоми, молекули, вільні електрони). Теплопровідність являється єдиним видом теплопередачі у суцільному твердому непрозорому середовищі.
- Конвекція - здійснюється шляхом переміщення у просторі нерівномірно нагрітих об'ємів рухомого середовища. При цьому – передавання теплоти нерозривно зв'язане з перенесенням самого середовища (тільки рідини та газу).
- Теплове випромінювання – це складний процес, який об'єднує випромінювання енергії тілом, розповсюдження її в просторі електромагнітними хвилями і поглинання іншими тілами. Такий вид теплопередачі називають також радіаційним теплообміном.

Ізотермічна поверхня

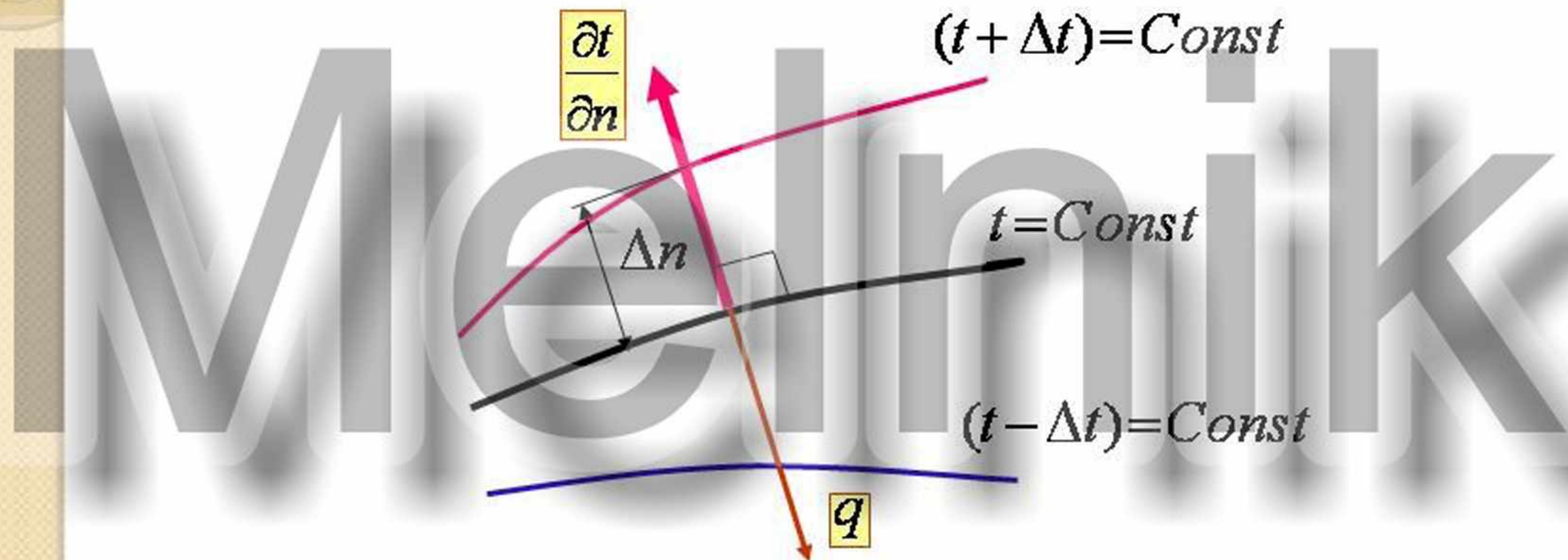
Сукупність миттєвих значень t в усіх точках тіла – називають температурним полем. Для перенесення теплоти це скалярне поле повинно бути нерівномірним. У стаціонарних режимах зміна t відбувається тільки у просторі, а в нестаціонарних – ще й у часі. Рівномірне поле – відповідає рівновазі. **Якщо з'єднати точки тіла з однаковим значення t – отримаємо ізотермічну поверхню або ізотерму.**

Ізотермічна поверхня (ізотерма) – це геометричне місце точок з однаковою температурою. Ізотерми між собою не перетинаються і не «виходять» за межі тіла. Вони можуть лише «замикатися» на поверхні тіла.

Градiєнт температури

$$\text{grad}t = \lim_{\Delta n \rightarrow 0} \left| \frac{\Delta t}{\Delta n} \right| = \frac{\partial t}{\partial n}.$$

Поширення теплоти в тілі відбувається тільки у напрямку від однієї ізотермічної поверхні до іншої в сторону зменшення температури і по нормалі до ізотермічної поверхні. Градієнт температури, це вектор, який направлений по нормалі до ізотермічної поверхні в сторону зростання температури та чисельно дорівнює похідній від температури по цьому напрямку.

ОСНОВНІ ПОНЯТТЯ ТА ВИЗНАЧЕННЯ

- Витрата теплоти $Q_{\text{витр}}$ [Дж] – це кількість теплоти, яка за час τ (с) проходить через поверхню F [м²];
- Тепловий потік Q [Вт] – це витрата теплоти в одиницю часу: $Q = Q_{\text{витр}} / \tau$;
- Густина теплового потоку q [Вт/м²] – це тепловий потік, що проходить через одиницю поверхні. Це дуже важлива характеристика для будь-якого процесу чи апарату. Для процесів разових, переривчастих, змінних – середню густину теплового потоку можна вирахувати як : $q = Q_{\text{витр}} / (F \cdot \tau)$. Для процесів усталених, стаціонарних: $q = Q / F$.